

Historie

”Deo Sacrum” 1723 - 1923, 200-jarig bestaan

Geschonken door Frans van Zuylen

1 januari 1920 – 1 januari 1970

Aangeboden aan Adr. G. Venderbos, bij zijn 50-jarig jubileum als directeur – organist van het Zangkoor “Deo Sacrum” aan de St Josephkerk te Delft.

Dit overzicht van het ontstaan van “Deo Sacrum” in 1723, door onze Vader, de toenmalige secretaris, uiteengezet bij het 200-jarig bestaan in 1923, bieden wij je aan bij dit zo zeldzaam jubileum. Wij hopen dat je van de inhoud, hetwelk met veel humor is doorweven, zult genieten. Met de beste wensen voor de toekomst voor Ali, jezelf en “Deo Sacrum”

Mien van Hoek
Gé van Murk

Rotterdam, 28 december 1969

Alvorens gegevens mede te delen omtrent de oprichting van het Zangkoor “Deo Sacrum” in de St. Josephkerk te Delft, is het nodig enige bijzonderheden naar voren te brengen, welke tot deze oprichting aanleiding gaven.

Het was den 6e Januari van het jaar 1709, dat twee paters van de O.F.M. naar Delft kwamen, om te trachten, het Katholiek geloof in dezen Stad te doen opleven. Na de Reformatie was een absoluut verbod uitgevaardigd tegenover de Roomsche Eeredienst, zoodat wel in afzondering de HH. Diensten plaats vonden, maar een uiterst zorgvuldige geheimhouding vereischte. Bij Burgers en Notabelen van deze Stad hadden dan ook deze bijeenkomsten onder de grootste waakzaamheid plaats. Na ruim 100 jaren was de felle haat tegenover de R.K. Kerk zooveel bekoeld, dat door de Hoogmogende Staten werd toegelaten, dat onder toezicht een huis werd aangewezen, waarin voortaan de R.K. Eeredienst werd toegelaten.

De twee Franciscaner Paters, welke hiervan gebruik maakte, waren Corn. De Vroom en Sefh van Luijk. Langzaam, maar met vaste hand, begonnen zij hun moeilijke arbeid en mochten hun streven zien beloond met veel succes.

Het eerste kerkje wat hun werd aangewezen stond aan de Oude Langedijk bij het Markveld. Het was een Burgerhuis waarvan de zolder tot Kerkje was ingericht. Evenwel blijkt dat met kracht werd gewerkt, want uit de Kerkarchieven van dien tijd, namen wij kennis, dat in 1722 reeds daar een Kerkorgel aanwezig was. Hetwelk aldus werd omschreven:

“De kerk agter het Markveld was in de jaren 1722 – 1725 een bequaam kerkorgel rijk, voor den prijs van 825 guldens, met bijkomende onkosten van verbouwing der Kerk kwamen ook de onkosten op 1174 gulden en 13 stuivers”.

Omtrent deze tijd, toen de Kerkzang door enkele Muzikale geloovigen werd uitgevoerd, drong het plan naar voren om een goed geordend en bekwaam Kerkkoor te stichten. Dit had plaats den 24^e Augustus 1723. De namen van de oprichters, alsmede de toegelaten leden, zijn mij niet bekend, omreden dat alle oude documenten welke hierop licht zouden kunnen werpen, geheel en al ontbreken. In de Kerkelijke archieven is evenwel geboekstaafd dat de oprichting op dezen datum plaats vond en den naam „Deo Sacrum” werd aangenomen.

Zoals uit dit oude bescheiden blijkt, was het koor oorspronkelijk verdeeld in „Muziekkoor” en „Gregoriaans Koor”. Het muziekkoor omvatte de instrumentalist (zoals bekend is, werden de HH. Diensten vooral op Hooge Feestdagen met orkestmuziek opgeluisterd). Vermelding verdiend ook dat „Deo Sacrum” na eenige jaren werd versterkt met Dameskoor. In hoeverre de afschaffing van het Dameslidmaatschap is goed of af te keuren zullen we hier buiten beschouwing laten, maar dit is een onomstotelijke waarheid, dat op de R.K. Zangkoren geen sprake was van gemengde huwelijk; integendeel! Menig vrouwelijk en mannelijk lid van „Deo Sacrum” hebben in elkander een levensgezel of levensgezellin gevonden en menig huwelijk is hierdoor tot stand gekomen, of niet!

Van de eerste honderd jaren is weinig bekend; zoals ik reeds opmerkte zijn bescheiden dienaangaande verloren geraakt. Dit is voorzeker jammer en is alleen te wijten aan de secretarissen, die hiermede roekeloos hebben geleefd. Het past ons evenwel niet hen hiervoor kwaad te bejegenen, maar niettegenstaande hun verzuim, hen toe te roepen R.I.P.

In de vergaderingen van 1805 wordt het tractement van de Directeur vastgesteld op 50 gulden per jaar. Wie de gelukkige Directeur met dit prachtige salaris geweest is, staat niet vermeld, ook niet of hij de van ouderdom, danwel van armoede is overleden. (Later is gebleken dat dit was: F. Duffels, maar hierover later).

In Augustus 1823 is het honderdjarig bestaan feestelijk herdacht; bijzonderheden hieromtrent ontbreken.

Dat de uitvoeringen met orkest geregeld plaats hadden en vooral bij hooge feestdagen bijzonder luisterrijk waren, getuigen de vele rekeningen van den penningmeester, waarvan ik hier om de merkwaardigheid, een laat volgen.

Uitgaven over 1860.

1 Jan: Aan de keukenmeid Nieuquan fooi	<i>f</i>	5,- -
Barbera van Gent voor schoonhouden zaal	-	3,- -
Orgeltrapper	-	1,- -
Repetitie voor dames	-	1,05
8 jan: Missa Bukler de la Fuente – fagot	-	2,- -
Belinfante 2 ^e Clarinet	-	2,- -
1 ^e Paasdag : Mis van Hummel		
2 Eerste violen à f 4,--	-	8,- -
1 Violoncel	-	5,- -
1 tweede viool	-	3,- -
1 ^e fagot de heer Seiler	-	4,- -
2 ^e fagot de la Fuente met 2 repetities	-	5,- -
2 ^e clarinet met 2 repetities	-	5,- -
Trompet Salecrolle met repetitie	-	3,50
Oboist Herman Kok	-	4,- -
Aan de koffie en Madera tijdens de repetitie	-	2,10

Het Ceciliafeest van hetzelfde jaar vermeld aan uitgaven

Den heer Wiegman Brijer	f	14,95
Schouten	-	13,84
Drabbe voor gebak	-	7,- -
Van Buuren voor kalfsvlees	-	8,88
Kloeg Harm	-	7,50
Kloeg voorschotten	-	8,43
voor Boter en Kaas	-	4,25
den heer van Schaik	-	15,57½

In aanmerking genomen dat toen nog Dames op het Zangkoor waren, mag deze uitgave betrekkelijk laag genoemd worden. Dat Deo Sacrum ook in vroeger dagen haar Leden, welke bijzonder veel hadden gepresteerd, wist te eren, bewijst een uitgaaf op 27 april 1863 voor de uitvoering der Requiem van Cherubini ter nagedachtenis en hulde het verdienstvolle Lid de Weled. Heer J.L. de Lange door de Leden opgedragen:

Fagot met repetitie	f	7,- -
Contrabas	-	5,- -
1 ^e en 2 ^e trompet	-	10,- -
Clarinet	-	5,- -
3 Trombones	-	9,50
1 Hoornist	-	1,50
3 Violoncello	-	17,- -
3 Vioolen	-	11,- -
1 Altviool	-	5,- -
2 Hobo's	-	7,- -
Contra	-	4,- -
Muziekpartijen	-	2,55
	f	88,55

Het tekort, de somma van f 23,55 is welwillend door het Kerkbestuur gedekt.

Ook de Ceciliafeesten hebben blijkbaar het Zangkoor veel vreugde verschaft. Hoe gemoedelijk het nog toeging in het jaar 1864 doen ons de uitgaven van het jaar zien voor het Ceciliafeest wat een bedrag vorderde van f 129,43½. Hierbij is een bedrag van f 22,50 voor de Heer Bamberg, welke dien avond met zijn Goocheltoeren opluisterde. Dat ook honderd jaar geleden deze feesten in hoog aanzien stonden, bewijzen de uitgaven hiervoor, b.v. in 1828, voor de onkosten Koude Tafel f 163,-, in 1839 in het nieuwe lokaal (hierbij is niet vermeld waar dat was), beliepen de kosten f 167,87. In 1841 f 183,25; een Ceciliafeest met gebruik van Pastoorskeuken, dit was een van de vette jaren.

In 1849 wordt melding gemaakt van aanstelling van gesalarieerd organist. Wie dat is geweest, evenals het salaris wordt niet gemeld.

In 1850 wordt aangedrongen op bezuinigingen bij het Ceciliafeest, wat echter niet wegneemt dat de kosten hiervan in 1851 f 157,12½ aanwijken.

In 1853 wordt het koor een Subsidie toegekend ter viering van het 50-jarig Ordefeest van Pastoor Wenekers. In hetzelfde jaar wordt het Ceciliafeest uitgesteld wegens de heerschende Cholera. In 1855 werd aangevraagd bij de Cec.feesten een toneeluitvoering te geven; dit werd evenwel afgewezen. Redenen hiervoor worden niet vermeld. Ook vierde in 1855 de Directeur zijn 50-jarig jubileum als zoodanig met deze verklaring is dus opgelost dat de salarisregeling in 1815 voor den Directeur, welke voortaan f 50,- -per jaar zou bedragen, betrof den Heer F. Duffels, welke Directeur is gebleven tot het jaar 1857.

Ook werd in 1857 aan Mej. G. van Veen een salaris toegekend van f 100,- - per jaar, blijkbaar was deze dame een onmisbare kracht voor het Zangkoor.

Het jaar daarop volgend werd voor de Repetities aangeschaft een piano voor de somma van f 50, - -

Betreffende een scheiding van het Muziekkoor en Gregoriaans koor, wordt medegedeeld:

In December 1829 ontstond een kwestie tusschen beide kooren. Wel werd getracht een oplossing ten goede te doen plaatshebben, maar de bijeenkomst in Nov. 1830, bracht geen verbetering.

Evenmin als een poging in Dec. 1831. Blijkbaar waren toen de gemoederen door de politieke ontwikkelingen tusschen Noord en Zuid Nederland zoo in beroering, dat zelfs "Deo Sacrum" hiervan slachtoffer werd. In Nov. 1832 was zelfs geen sprake meer van de toenadering door felle tegenkantingen van enkele Leden. Pogingen werden gedaan in Nov. 1835 evenals Nov. 1836, maar zonder resultaat. In de loop van 1837 had evenwel de verzoening plaats. Na 8 jaren van onenigheid werd de vrede getekend en fiedelde in zang men maar weer Broederlijk en Zusterlijk met elkaar. Deze hereeniging was zoo hecht, dat alleen de afschaffing van Muziek en Gemengde koren door een Bisschoppelijk besluit oorzaak waren van een officiële ontbinding op 14 Nov. 1866. Van af die tijd leefde alleen verder het Mannenkoor „Deo Sacrum”.

Het is daarom dat ik wilde voorstellen dezen datum Pro Memorie te houden, teneinde 14 Nov. 1926 zoo wij hopen het 60-jarig bestaan van het Mannenkoor te mogen herdenken.

Dat de verstandhouding met het Zangkoor St. Cecilia van de Hipolytus Kerk ook vroeger jaren vriendschappelijk was, bewijst een aanvraag voor dat Zangkoor in 1866 om gebruik te mogen maken van de Kerkmeesterszaal voor te houden repetities, wat werd toegestaan.

Ook blijkt dat de Zangershartes ook voorheen overvloedig van Chr. naastenliefde. Zulks blijkt uit de jaarlijkse toelage van f 100,- - aan Mej. G van Veen, welke deze toelage nog 7 jaren na de ontbinding van het gemengd koor heeft genoten. Hierbij moet worden bedacht, dat destijds 100 gulden een beduidend bedrag was en dat zij heeft genoten tot haar verscheiden.

Het Kerkbestuur heeft ook altijd de belangen van het Zangkoor voorgestaan. Meermalen heeft ze ook vroeger met extra subsidies het koor gesteund. In vroeger jaren waren deze subsidies hoofdzakelijk om de kosten van het Muziekkoor tegemoet te komen, welke vooral bij hooge feestdagen versterking noodig hadden, en dan ook kregen.

Later toen alleen het Mannekoor in actie kwam, mochten ook dezen zich verheugen in de geldelijke hulp van het Kerkbestuur. Zo vond u in 1866 een subsidie toegewezen van f 150, - - voor de uitvoering van Muziekmissen dat jaar en zoo noodig een verhooging tot f 200,- - . Hierbij dient vermelding dat het mannenkoor voor groote uitgaven stond, omdat alle muziek van voorheen onbruikbaar was geworden en dus alleen Missen en Lofgezangen gecomponeerd voor Mannenkoor waren toegelaten. Veel geld kostte ook het arangeeren van gemengde Muziek voor Mannenstemmen. Denken we maar terug aan de Missen van Beethoven – Haydn – Mozart – Cherubini – Hummel – en vele andere, zoodat de subsidies wel betrekkelijk groot waren, maar door de ontstaane goedgekeurde Muzieknood, geheel werd verslonden. Hierna volgde een stroom van composities voor Mannenkoor – Missen van Joh. Verhulst – Heinze – v.d. Eyken – Rich Hall – Viotta – v. Bree – Smit – volgde hierop en zijn jarenlang met succes en tot welbehagen van de geloovigen uitgevoerd.

Het jaar 1889 bracht nieuwe verrassingen, namelijk het Bisschoppelijk verbod, om de thans in gebruik genomen muziek verder door te voeren. De overgang van het gemengde Koor in Mannenkoor mocht haar zilveren jubileum niet gedenken, want 25 jaar na deze muziekhervorming trad een nieuwe periode in, en wel een zoodaanige, dat ook de Muziekmissen en andere gezangen vóór 23 jaren toegestaan, werden verboden en een Bisschoppelijke Commissie werd ingesteld, saamgesteld uit Bestuurderen van de St. Gregorius Vereeniging, welke eenige jaren daarvoor was opgericht om de Kerkmuziek alleen door deze Commissie te doen onderzoeken en na goedkeuring van het „Nihil Obstat” te voorzien. Hiermede was een nieuwe periode ingetreden, welke

oorspronkelijk niet in de geest van de Katholieken Zang viel. De meeste toch hadden de vorige periode eveneens meegemaakt en waren in betrekkelijk weinig jaren teruggebracht op povere Muziek waaraan hun muzikale harten moeilijk konden wennen.

Maar zoals het met alles gaat, ook hierin kwam verbetering. Veel Zangkoren hadden moeite om hun leden bijeen te houden en hen te overtuigen, dat alleen samenwerking en berusting in dit besluit kon leiden tot het bestaan blijven van het Zangkoor. En laat ik er dadelijk bij voegen, dat „Deo Sacrum” in dezen een pracht voorbeeld heeft gegeven. Veel leden van ervaring en goede wille, waren bij kennisneming van dit besluit verstoord. De ouderen waren de Muziekmissen nog niet vergeten en die van de tweede perioden, waarbij ik ook behoorde, meesmuilde eveneens.

Maar ook hier zegevierde de vriendschapsgeest welke „Deo Sacrum” altijd beheerschte. Na eenige tijd van kalme overdenking, bleef het Zangkoor stabiel, geen van ons repatrieerde en „Deo Sacrum” is vandaag nog als voor ruim 37 jaar; dit is mijn persoonlijke getuigenis.

Toen ik in 1886 Lid werd van het Zangkoor, werden de Repetities nog gehouden op de bovenzaal van het Café „De Koophandel” aan de Beestenmarkt, destijds eigenaar de Heer P. v.d. Arend. Ons tegenwoordige Buffet, waarin binnenvaarts veelal Steenkolen worden geborgen, was het omhulsel van ons orgel. Met de Repetitie avonden werd dit instrument door de oude Schuurmans Zaliger (de vader van de onzalige Kas Schuurman) opgesteld en na afloop des Repetities weer zorgvuldig opgeborgen. Na eenige jaren werd de tegenwoordige Repetitiezaal in gebruik genomen, hetgeen plaats had in Januari 1889. In de boeken van dien tijd vind ik vermeld, dat aan den heer P. v.d. Arend was betaald voor zaalhuur over 1888 f 25,- -. Dit was waarlijk niet veel, maar misschien dat Biertjes, FosKatjes en Ranja's het toen wel hebben goed gemaakt.

Het Zangkoor heeft ten alle tijden het voorrecht gehad Eereleden te bezitten. In de oude archieven wordt hierover wel gerept, maar namen hiervan niet genoemd. Van latere tijden zijn de namen evenwel bekend en noem ik op de allereerste plaats Willem Dacke, de ongeëvenaarde Bariton Solist, die door heel ons land beroemd was; hij woonde te 's Hertogenbosch. Verder de beroemde Leidsche Tenor „de Goeij”, Dr. van Munnekrade, Overste Bergindiu en vele andere welke allen vele groote diensten aan het koor hebben geleverd.

Van de vroegere Presidenten is ook weinig bekend, omdat voor 1866 geen enkele notulen werd ondertekend. Wel werden genoemd de Voorzitter, maar familienamen ontbraken geheel. Alleen zijn dus sedert 1866 bekend: P. Kok, waarna opvolgend P.M. Drabbe – G. J. Murk – J. v.d. Polder. In de Algemeene Vergadering van den 16 Mei 1907 kwam bericht in van den Heer J. v.d. Polder, dat hij genoodzaakt door hooge leeftijd, ontslag nam als President en Lid van Deo Sacrum, waaraan hij gedurende 55 jaar was verbonden. Staande de vergadering werd hij tot Eerelid benoemd. Ook in deze Vergadering werd het besluit genomen, dat voortaan, krachtens Canoniek recht, de eerw. Pastoor der Parochie als President zou optreden. Vanaf die datum is dus onzen President Pastoor H.A. v. Kassel – „Hij leve lang”.

De Directeuren van het Zangkoor waren na de Heer Duffels welke in 1857 is afgetreden – de Heer J.J. Ahsman welke tevens organist was, terwijl als hulp-Directeur fungeerde de Heer C. v. Strijbos. Nadien de Heer A.C. Brico – daarna de Heer A. Funnekotter, welke nu ruim 14 jaar om gezondheidsredenen als Directeur eervol ontslag nam en tot Eerelid werd benoemd. Zijn opvolger werd onze tegenwoordige Directeur, de Heer B. v.d. Stewijt. Organisten zijn vasthouders, dit bewijst het aantal jaren dat zij de functie vervullen. De Heer J.J. Ahsman was organist vanaf 1857 tot 1893, waarna een paar jaar door assistenten hulp werd geboden. 1 Juli 1895 werden 2 organisten benoemd n.l. den Heer F.C. Saruber en J. van Veen, welke de functie beurtelings vervulden. Na enige jaren vertrok de Heer Van Veen naar Rotterdam, waar hij organist werd bij de Eerw. Redemptoristen aan de Rijnweg, wat hij heden nog is. De heer Saruber heeft ontslag genomen den 31 Dec. 1919, hetwelk eervol werd verleend. Vanaf 1 januari 1920 is als organist aangesteld de Heer A. Venderbos.

Het nieuwe orgel wat we thans bezitten, werd gebouwd in 1893 – 1894. Een instrument van prachtige eigenschappen, een instrument ons Zangkoor en onzen Organist ten volle waardig – Moge het Koor en de organist nog schoonen uitvoeringen met dit orgel beleven.

En zo zijn we genaderd aan het 200-jairig bestaan van ons Zangkoor. Het is wel een bijzonderheid in de analen van de Nederlandse Kerkorengeschiedenis.

Aan de vooravond van dit merkwaardig feest, denken wij met dankbaarheid terug aan de verdiensten welke onze afgestorvenen Leden voor „Deo Sacrum” hebben –hun arbeid en wijding in dienst van het Zangkoor verricht, zullen we morgen met onzen Zang gedenken, en zooals de Spreuk op ons Koor aan de wand bevestigd, getuigd „Qui bene Cantat, bis Orat” (Wie goed zingt, bidt dubbel), zullen we morgen zelfs meer dan dubbel zingen, dus bidden, voor de Zielenrust van onzer afgestorven Leden.

Evenwel moet niet vergeten worden, dat ook Damesleden hieronder behooren, zodat niet alleen deze plechtigheid plaats vindt voor de overleden Zangers, maar evenzeer voor de overleden Zangeressen, welke eveneens hun talenten voor God en Kerk beschikbaar hadden. In alle ernst gedenken wij ook hen. R.I.P.

Een kort woord tot besluit van deze biografie aan alle Leden.

Uit deze beschouwing zijn vele en nuttige lessen te putten, niet uit het geschrevene, maar uit het beschrevene.

Meermalen kwamen teleurstellingen de goeden gang van zaken onderbreken of was tegenwerking de oorzaak van veel moeite om alles in het goede spoor te houden, maar eensgezindheid en kalme beschouwing bij wederwaardigheden, of onaangename gewaarwordingen, zijn de hoofdmotieven voor den bloei van het Verenigingsleven.

Om u allen hiertoe op te wekken is niet noodig; deze samenwerking is op „Deo Sacrum” in vollen bloei. Alleen moeten we zorgen dat deze prachtboom van 200 jaren, hare frischheid – kracht – en vruchtbaarheid blijft behouden, zoals ze nu is. En dit is de plicht van de eigenaren welke de benijdenswaardige medekwekers van dit Sieraad zijn.

Ik neem de vrijheid met u allen van de bijna gevulde 2 eeuwen afscheid te nemen, en eveneens als de vorige, zullen nog meer eeuwen, wat ook gebeuren mogen, getuigen van de inwendige kracht van „Deo Sacrum”. Wel zullen in den loop der jaren ook aan deze boom verwisseling van bladeren plaatshebben, welke nu haar takken sieren, maar de goede verzorgde stam zal haar kracht en vruchtbaarheid behouden en nieuwe bloesems doen opbloeien, welke dan weer nieuwe sieraden aan „Deo Sacrum” zullen toevoegen.

Met de beste wenschen voor het welslagen der feestviering besluiten wij met de feestzang „Deo Sacrum bovenal”

23 Augustus 1923